

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
Факультет соціології і права**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Дека́н ФСП

_____ Мельниченко
А.А.
(підпис)

« ____ » _____ 2015 р.

Конституційне право України

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

підготовки

ОКР «бакалавр»

напряму

6.030401 «Правознавство»

спеціальності _____

(шифр і назва)

спеціалізації _____

(назва)

(шифр за ОПІ НІ - 09)

Ухвалено методичною комісією
ФСП

Протокол від ____ 20__ р. №

Голова методичної комісії

(підпис)

(ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 20__ р.

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

доцент кафедри публічного права, к.ю.н., доцент Єгорова В.С.

(підпис)

Програму затверджено на засіданні кафедри публічного права

Протокол від « ____ » _____ 2015 року № ____

Завідувач кафедри

(підпис) Чепульченко Т.О.

« ____ » _____ 2015 р.

ВСТУП

Програму навчальної дисципліни «Конституційне право України» складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки «бакалавр» за напрямом підготовки 6.030401 «Правознавство».

Навчальна дисципліна належить до циклу нормативна.

Конституційне право є провідною галуззю права національної системи права України, норми якої покликані охороняти права і свободи людини і громадянина. З цією метою вони засновують відповідний і суспільний устрій, який охоплюється категорією «конституційний лад України». Норми конституційного права визначають баланс співвідносин влади та свободи і, у зв'язку з цим, регулюють найбільш принципово важливі, суспільні відносини, які пов'язані з організацією основ конституційного ладу, взаємовідносинами між особою та державою, унітарним устроєм України, порядком формування і функціонування системи органів державної влади і місцевого самоврядування.

Водночас конституційне право України є однією з галузевих теоретико-правових наук. Як галузева юридична наука конституційне право вивчає норми і конституційно-правові інститути, суспільні відносини, врегульовані ними, практику реалізації норм і інститутів конституційного права, аналізує закономірності їхнього розвитку тощо. З цією метою наука покликана визначати закономірності розвитку конституційного права, формулювати практичні поради з метою вдосконалення його системності та практики.

Конституційне право України є нормативною дисципліною, яка відноситься до блоку фундаментальних та професійно-орієнтованих навчальних дисциплін. Названа дисципліна передбачає опанування методології дослідження сутності і змісту конституційно-правових явищ в цілому і, зокрема, основ теорії конституції, конституційно-правового положення людини і громадянина, конституційно-правового регулювання територіальної організації держави, конституційно-правової основи

організації і здійснення державної влади та організації і діяльності органів місцевого самоврядування.

Конституційне право, як і будь-яка інша галузь, складається із норм, принципів та інститутів. Джерелами конституційного права є: природне право і позитивне право. Джерела позитивного конституційного права систематизується за їх юридичною силою. До них відносяться: Конституція України, закони України, інші акти нормативного характеру, що містять конституційно-правові норми і приймаються Верховною Радою України або шляхом всеукраїнського референдуму; нормативні акти Президента України, що містять конституційно-правові норми; нормативні акти Кабінету Міністрів України, що містять конституційно-правові норми; Рішення Конституційного Суду України, в яких дається офіційне тлумачення Конституції та законів України; міжнародні договори, згоди на обов'язковість яких надано Верховною Радою України; акти органів місцевого самоврядування.

Предмет навчальної дисципліни :

- Конституція України та її розвиток;
- Конституційний лад і його закріплення в Конституції України;
- Основи правового статусу людини і громадянина, громадянство України, правове становище іноземців та осіб без громадянства, правовий статус біженців;
- Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина;
- Народне волевиявлення;
- Конституційна система органів державної влади;
- Конституційно-правовий статус Верховної Ради України;
- Конституційно-правовий статус Президента України;
- Конституційно-правовий статус органів виконавчої влади в Україні;
- Конституційні засади судової влади та прокуратури в Україні;
- Територіальний устрій України;
- Конституційні засади місцевого самоврядування.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна вивчається одночасно з курсами «Теорія держави та права», «Судові та правоохоронні органи», «Історія держави і права України» та перед вивченням курсу Адміністративне право.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою навчальної дисципліни «Конституційне право» є формування у студентів здатностей:

- здатність знань щодо правового регулювання конституційно-правових відносин;
- здатність використовувати основні уміння по застосуванню норм Конституції України і поточного конституційного законодавства;
- здатність забезпечити оволодіння системою знань про основні категорії конституційного права України ;
- здатність визначити особливості конституційно-правових інститутів України;
- здатність знати принципи правового аналізу українського конституційного законодавства;
- здатність навчити користуватись понятійним апаратом дисципліни;
- здатність сприяти формуванню вмінь та навичок самостійно працювати з джерелами конституційного права України;
- здатність оволодіти застосуванням на практиці історико-правовим та порівняльно-правовим методам вивчення українського законодавства.

1.2. Основні завдання навчальної дисципліни.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти після засвоєння навчальної дисципліни мають продемонструвати такі результати навчання:

знання:

- предмет конституційного права України;
- історичний досвід конституційного будівництва, основи теорії Конституції;
- основи конституційного устрою України;

- конституційний статус людини і громадянина;
- форми прямого і представницького народовладдя;
- конституційну систему, повноваження, порядок формування та діяльності органів влади за їх поділом на законодавчу, виконавчу і судову;
- конституційно-правові основи територіального устрою України;
- конституційно-правові основи місцевого самоврядування в Україні.

уміння:

- володіти конституційно-правовими поняттями і категоріями;
- використовувати знання з Конституційного права України в юридичній практиці;
- відслідковувати зв'язки норм Конституційного права з нормами інших галузей права;
- в межах допустимого давати аналіз і тлумачення норм Конституційного права;
- використовувати конституційно-правові процедури захисту прав і свобод людини і громадянина;
- обґрунтовувати конституційність і доцільність правових рішень.

досвід:

- системного тлумачення норм Конституції України;
- застосування положень Конституції України;
- визначати особливості конституційно-правових інститутів України;
- знати принципи правового аналізу українського конституційного законодавства;
 - користуватись понятійним апаратом дисципліни;
 - самостійно працювати з джерелами конституційного права України;
 - застосування на практиці історико-правовим та порівняльно-правовим методами вивчення українського законодавства.

2. Структура навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 години /7 кредитів ECTS.

Навчальна дисципліна містить два кредитні модулі:

- 1) Конституційне право: основні поняття
- 2) Конституційно-правове регулювання організації і здійснення публічної влади в Україні

Рекомендований розподіл навчального часу

Форма навчання	Кредитні модулі	Всього		Розподіл навчального часу за видами занять				Семестрова атестація
		кредитів	Годин	Лекції	Практичні (семінарські) заняття	Лабораторні роботи (комп'ютерні практикуми)	СРС	
Денна	<i>Всього</i>	7	210	72	54		84	
	1	4	120	36	36		48	залік
	2	3	90	36	18		36	екзамен
Заочна	<i>Всього</i>	7	210	20	6		184	
	1	4	120	20	2		98	диф. залік
	2	3	90	0	4		86	екзамен

3. Зміст навчальної дисципліни

Кредитний модуль 1. Конституційне право: основні поняття

Тема 1. Конституційне право України як галузь, наука та навчальна дисципліна.

Поняття і предмет галузі конституційного права. Місце і роль конституційного права в системі національного права України.

Конституційно-правові норми та їх специфіка. Підстави класифікації конституційно-правових норм. Поняття і специфіка конституційно-правових відносин. Суб'єкти конституційно-правових відносин. Поняття і система джерел конституційного права України. Відповідальність в

конституційному праві. Предмет і система науки конституційного права.
Джерела науки конституційного права.

Тема 2. Історія конституційного права України.

Поняття і предмет Конституції. Види Конституцій. Основні положення теорії Конституції. Риси та юридичні властивості Конституції. Охорона Конституції. Історія конституційного розвитку України. Основні етапи новітньої конституційної реформи в Україні. Загальна характеристика Конституції України 1996 року.

Тема 3. Система конституційного права України.

Поняття системи конституційного права України. Поняття інституту конституційного права України. Основні інститути конституційного права України.

Тема 4. Норми конституційного права України.

Поняття норм конституційного права України. Ознаки норм конституційного права України. Класифікація норм конституційного права України.

Тема 5. Джерела конституційного права України.

Поняття джерел конституційного права України. Класифікація джерел конституційного права України. Основні джерела конституційного права України.

Тема 6. Конституція України - Основний закон суспільства і держави.

Поняття Конституції України. Історія Конституції 1996 року. Структура і функції Конституції України 1996 року.

Тема 7. Конституційно-правові відносини в Україні.

Поняття конституційно-правових відносин. Суб'єкти та об'єкти конституційно-правових відносин. Юридичні факти. Поняття, природа та риси конституційних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина. Класифікація конституційних прав і свобод людини і громадянина. Економічні і культурні права і свободи. Особисті права і свободи. Політичні права і свободи, Конституційні гарантії захисту та практичного

здійснення прав та свобод людини і громадянина. Конституційні обов'язки людини і громадянина.

Тема 8. Основи конституційного ладу України.

Поняття конституційного ладу та його співвідношення з державним ладом. Закріплення загальних засад конституційного ладу в Конституції України. Засади конституційного ладу як загальний конституційно-правовий інститут. Гуманістичні і демократичні засади конституційного ладу України, Народний суверенітет і його співвідношення з національним і державним суверенітетом. Конституційне закріплення принципу народного суверенітету та форми здійснення народовладдя. Форма правління та форма державного устрою України згідно з Конституцією 1996 року. Україна — суверенна і незалежна держава. Україна — демократична, правова, соціальна держава. Конституція 1996 року про основні функції і обов'язки Української держави. Політичні, економічні і соціальні засади конституційного ладу України. Захист конституційного ладу України.

Тема 9. Конституційно-правовий статус людини і громадянина в Україні.

Громадянство України. Правове становище іноземців та осіб без громадянства. Правовий статус біженців. Основи правового статусу людини і громадянина як загальний конституційно-правовий інститут. Основні принципи правового статусу людини і громадянина та їх конституційне закріплення. Громадянство України: поняття та ознаки. Принципи громадянства України. Законодавче регулювання питань громадянства України. Визнання, набуття та припинення громадянства України. Повноваження органів, організацій і посадових осіб по вирішенню питань громадянства України. Виконання рішень, прийнятих у питаннях громадянства України. Поняття правового статусу іноземців та осіб без громадянства. Правове регулювання перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні. Правовий стан біженців в Україні.

Кредитний модуль 2. Конституційно-правове регулювання організації і здійснення публічної влади в Україні

Тема 1. Форми безпосередньої демократії в Україні

Поняття форм безпосередньої демократії в Україні. Вибори в Україні. Референдуми в Україні. Поняття виборів та їх соціальна функція. Види виборів. Виборче право і виборча система. Особливість виборчої системи України, Конституційні принципи виборчого права України. Виборчий процес в Україні: поняття і стадії, законодавче регулювання стадій виборчого процесу. Поняття і соціальна функція референдуму. Види референдумів. Предмет референдуму. Призначення та проведення референдумів. Відповідальність за порушення виборчих прав громадян. Організація і проведення всеукраїнського референдуму. Правові наслідки всеукраїнського референдуму. Принцип вільних виборів та можливість його обмеження.

Тема 2. Конституційно-правова відповідальність

Поняття конституційно-правової відповідальності. Адміністративна відповідальність за порушення конституційного законодавства. Кримінально-правова відповідальність за порушення конституційного законодавства. Конституційно-правове регулювання питань організації і діяльності органів державної влади. Поняття і ознаки органу державної влади. Конституційна система органів державної влади України. Принципи організації і діяльності державних органів України та їх закріплення в Конституції України.

Тема 3. Верховна Рада України

Конституційно-правовий статус Верховної Ради України. Верховна Рада — парламент України. Поняття та ознаки парламенту. Види парламентів. Чисельний склад та структура Верховної Ради України. Строки повноважень Верховної Ради України. Дostroкове припинення - повноважень Верховної Ради. Компетенція Верховної Ради. Акти Верховної Ради. Статус народного депутата України. Сесія Верховної

Ради. Розгляд питань на пленарних засіданнях Верховної Ради. Комітети і комісії Верховної Ради: склад, порядок формування, функції та повноваження. Посадові особи Верховної Ради. Поняття та стадії законодавчого процесу. Особливості проходження конституційних законів. Прийняття законопроекту. Введення в дію законів та інших актів Верховної Ради. Спеціальні парламентські процедури. Депутатські групи і фракції у Верховній Раді. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини: функції та повноваження.

Тема 4. Президент України

Основні риси інституту президента. Історія виникнення і становлення інституту президента в Україні. Порядок виборів президента України. Функції і повноваження Президента України. Дострокове припинення повноважень Президента України. Місце і роль Президента України в механізмі державної влади. Порядок обрання Президента України. Компетенція Президента України. Конституція України про підстави і порядок дострокового припинення повноважень Президента України. Апарат Президента України. Акти Президента України. Конституційно-правові основи взаємовідносин Президента України з Верховною Радою.

Тема 5. Органи виконавчої влади в Україні

Поняття органів виконавчої влади в Україні. Кабінет Міністрів України. Прем'єр Міністр України. Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади в Україні. Місцеві органи виконавчої влади. Кабінет міністрів України, інші органи виконавчої влади Конституційний статус Кабінету Міністрів України. Склад і порядок формування Кабінету Міністрів України. Прем'єр-міністр України. Компетенція Кабінету Міністрів України. Акти Кабінету Міністрів України. Припинення повноважень Кабінету Міністрів України. Система органів виконавчої влади. Центральні органи виконавчої влади. Місцеві органи виконавчої влади: система, порядок формування, повноваження.

Тема 6. Конституційний суд України

Поняття Конституційного Суду України. Порядок формування Конституційного Суду України. Функції і повноваження Конституційного Суду України. Конституційні засади судової влади. Конституційний Суд України. Судова влада. Конституційні принципи правосуддя. Система судових органів України. Конституційна юрисдикція. Місце Конституційного Суду України в механізмі державної влади. Склад, порядок формування та повноваження Конституційного Суду України. Процедура розгляду справ Конституційним Судом. Конституційні основи організації і діяльності прокуратури.

Тема 7. Суди загальної юрисдикції в Україні

Поняття судів загальної юрисдикції в Україні. Функції і повноваження судів загальної юрисдикції в Україні. Основні засади судочинства.

Тема 8. Прокуратура України

Поняття прокуратури України. Функції та повноваження прокуратури України. Акти органів прокуратури України.

Тема 9. Територіальний устрій України

Поняття територіального устрою України. Адміністративно-територіальний устрій України. Автономна Республіка Крим. Поняття і конституційні засади територіального устрою України. Територіальна автономія. Конституційно-правовий статус Автономної Республіки Крим. Система адміністративно-територіального устрою України. Адміністративно-територіальна, національно-територіальна і національно-державна автономія.

Тема 10. Місцеве самоврядування в Україні

Поняття місцевого самоврядування. Система місцевого самоврядування. Функції місцевого самоврядування. Органи місцевого самоврядування. Гарантії місцевого самоврядування. Поняття та ознаки місцевого самоврядування. Історія становлення місцевого самоврядування в Україні. Територіальна, матеріальна і фінансова основи місцевого самоврядування. Сфера компетенції місцевого самоврядування. Акти

місцевого самоврядування. Поняття та елементи системи місцевого самоврядування. Форми безпосереднього здійснення муніципальної влади територіальною громадою. Органи і посадові особи місцевого самоврядування. Місце рад як представницьких органів муніципальної влади в системі місцевого самоврядування. Особливості статусу районних та обласних рад як органів місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст.

4. Рекомендована тематика практичних (семінарських) занять

Кредитний модуль 1. Конституційне право: основні поняття

Тема 1. Конституційне право України як галузь, наука та навчальна дисципліна.

1. Поняття конституційного права України.
2. Предмет і метод конституційного права України.
3. Конституційне право як наука і навчальна дисципліна.

Тема 2. Історія конституційного права України.

1. Становлення конституційного права у світі.
2. Основні етапи становлення Конституційного права України.
3. Історія конституційного права України як науки та навчальної дисципліни.

Тема 3. Система конституційного права України.

1. Поняття системи конституційного права України.
2. Поняття інституту конституційного права України.
3. Основні інститути конституційного права України.

Тема 4. Норми конституційного права України.

1. Поняття норм конституційного права України.
2. Ознаки норм конституційного права України.
3. Класифікація норм конституційного права України.

Тема 5. Джерела конституційного права України.

1. Поняття джерел конституційного права України.
2. Класифікація джерел конституційного права України.
3. Основні джерела конституційного права України.

Тема 6. Конституція України - Основний закон суспільства і держави.

1. Поняття Конституції України.
2. Історія Конституції 1996 року.
3. Структура і функції Конституції України 1996 року.

Тема 7. Конституційно-правові відносини в Україні.

1. Поняття конституційно-правових відносин.
2. Суб'єкти та об'єкти конституційно-правових відносин.
3. Юридичні факти.

Тема 8. Основи конституційного ладу України.

1. Поняття конституційного ладу України.
2. Конституційні основи державного ладу України.
3. Конституційні основи суспільного ладу України.

Тема 9. Конституційно-правовий статус людини і громадянина в Україні.

1. Поняття громадянства в Україні.
2. Підстави набуття та припинення громадянства в Україні.
3. Громадянські права і свободи людини і громадянина в Україні.
4. Політичні права і свободи людини і громадянина в Україні.
5. Соціально-економічні права і свободи людини і громадянина в Україні.
6. Духовні права і свободи людини і громадянина в Україні.
7. Гарантії прав і свобод людини і громадянина в Україні.
8. Обов'язки громадян України.

Кредитний модуль 2. Конституційно-правове регулювання організації і здійснення публічної влади в Україні

Тема 1. Форми безпосередньої демократії в Україні.

1. Поняття форм безпосередньої демократії в Україні.
2. Вибори в Україні.
3. Референдуми в Україні.

Тема 2. Конституційно-правова відповідальність

1. Поняття конституційно-правової відповідальності.
2. Адміністративна відповідальність за порушення конституційного законодавства.
3. Кримінально-правова відповідальність за порушення конституційного законодавства.

Тема 3. Верховна Рада України.

1. Поняття Верховної Ради України.
2. Склад і структура Верховної Ради України.
3. Функції і повноваження Верховної Ради України.
4. Основні форми роботи Верховної Ради України.
5. Законодавчий процес в Україні.
6. Народні депутати України.

Тема 4. Президент України.

1. Основні риси інституту президента.
2. Історія виникнення і становлення інституту президента в Україні.
3. Порядок виборів президента України.
4. Функції і повноваження Президента України.
5. Дострокове припинення повноважень Президента України.

Тема 5. Органи виконавчої влади в Україні.

1. Поняття органів виконавчої влади в Україні.
2. Кабінет Міністрів України.
3. Прем'єр Міністр України.

4. Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади в Україні.
5. Місцеві органи виконавчої влади.

Тема 6. Конституційний суд України.

1. Поняття Конституційного Суду України.
2. Порядок формування Конституційного Суду України.
3. Функції і повноваження Конституційного Суду України.

Тема 7. Суди загальної юрисдикції в Україні.

1. Поняття судів загальної юрисдикції в Україні.
2. Функції і повноваження судів загальної юрисдикції в Україні.
3. Основні засади судочинства.

Тема 8. Прокуратура України.

1. Поняття прокуратури України.
2. Функції та повноваження прокуратури України.
3. Акти органів прокуратури України.

Тема 9. Територіальний устрій України.

1. Поняття територіального устрою України.
2. Адміністративно-територіальний устрій України.
3. Автономна Республіка Крим.

Тема 10. Місцеве самоврядування в Україні.

1. Поняття місцевого самоврядування.
2. Система місцевого самоврядування.
3. Функції місцевого самоврядування.
4. Органи місцевого самоврядування.
5. Гарантії місцевого самоврядування.

5.Рекомендований перелік лабораторних робіт (комп'ютерних практикумів)

Не передбачено навчальним планом.

6.Рекомендовані індивідуальні завдання:

Опрацьовуючи навчальний матеріал дисципліни «Конституційне право», студенти у другому семестрі виконують індивідуальне семестрове завдання шляхом підготовки реферату з певної теми.

Виконання реферату сприяє поглибленню і розширенню теоретичних знань студентів з окремих тем дисципліни, розвиває навички самостійної роботи з навчальною та науковою літературою, сприяє формуванню вміння використовувати знання для вирішення відповідних практичних завдань. Реферат виконується студентами самостійно із забезпеченням необхідних консультацій з окремих питань з боку викладача. Після підготовки реферату студент має його захистити. Терміни видачі, виконання і захисту реферату визначаються графіком, що розробляється випусковою кафедрою на кожний семестр. Приблизна тематика рефератів наводиться у додатку до робочої навчальної програми.

7.Рекомендована література

Базова література

1. Конституції і конституційні акти України. Історія і сучасність. 3-є вид. (До 15-річчя Конституції України і 20-ї річниці незалежності України). Упорядники І.О.Кресіна, О.В.Батанов. Відп. ред. Ю.С. Шемчушенко. – К., 2011. – 328 с.
2. Конституційне право України: Хрестоматія": Навчальний посібник / Упоред. В.С. Журавський, Ю.М. Тодика. – К.: Ін Юрс, 2004. –884 с.
3. Конституція України : Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – Постанова ВР № 750-VІІвід 22.02.2014.

4. Конституція України. Науково-практичний коментар / редкол.: В.Я.Таций (голова редкол.), О.В.Петришин (відп.секретар), Ю.Г.Барабаш та ін.; Нац.акад.прав.наук України. – 2-ге вид., переробл. і допов. – Х., 2011. – 1128 с.
5. Кравченко В.В. "Конституційне право України: Навчальний посібник" – К.: Атіка, 2006. – 586 с.
6. Оніщук М.В., Референтна демократія: проблеми конституційної теорії та практики: Монографія. – К.: 2009. – 450 с.
7. Орзих М.Ф., Крусян А.Р. Конституционное право Украины: учеб.-метод. Пособ. / М.Ф.Орзих, А.Р.Крусян. – 4-е изд., перераб. и доп. – Одесса, 2011. – 226 с.
8. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. "Конституційне право України: Підручник (за заг. ред. В.Ф. Погорілка.)" — К.: Наукова думка, 2006. – 344 с.
9. Правова система України в умовах сучасних національних та міжнародних тенденцій розбудови державності: монографія / за заг. ред. проф.. Бошицького Ю.Л.; Київський університет права НАН України. – К., 2012. – 616 с.
- 10.Сов гиря О.В., Шукліна Н.Г. Конституційне право України. Повний курс : навч. посіб. / О.В.Совгиря, Н.Г.Шукліна. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К., 2012. – 544 с.
- 11.Фрицький О.Ф. "Конституційне право України". К.:Юрінком Інтер, 2004, – 510 с.
- 12.Шаптала Н.К., Задорожня Г.В. Конституційне право України: навч. посіб. / Н.К.Шаптала, Г.В.Задорожня. – Дніпропетровськ, 2012. – 472 с.

Допоміжна література:

- 1.Авакьян С.А. "Актуальные проблемы конституционно–правовой ответственности"//Конституционно–правовая ответственность: проблемы России, опыт зарубежных стран. М., 2001. – с. 9–14.

2. Аверімов В.Б. "Конституційно–правовий статус українського уряду: проблеми реалізації"//Юридичний журнал.–2005.–№3.
3. Аверімов В.Б. "Органи виконавчої влади в Україні".–К.: Ін Юре, 1997.
4. "Адміністративно-територіальний устрій України: довідник/державне підприємство", Державний картографо-геодезичний Фонд України, - К., 2005.
5. Андрієнко В.Д. та ін. "Громадянство України у запитаннях і відповідях". – К.: МП "Леся", 2002. –61 с.
6. Барденюк В. "Верховна Рада України – парламент України"//Вибори–шлях до демократичного суспільства. К, вид–во УАДУ, 2002. – с. 38–53.
7. Барабаш Ю.Г. "Парламентський контроль в Україні"//Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні. Х.:Право, 2006, – Вип. II–с. 175–184.
8. Батанов О. "Концептуальні засади співвідношення функцій територіальних громад з функціями місцевих органів державної виконавчої влади"//Право України.-1999.- №5.
9. Бедрій Р.Б. "Громадянство України: конституційно–правові основи"//Львівський національний університет ім. І. Франка. – Львів, 2004 – 187 с.
10. Бері В. "Регламент Верховної Ради України – парламент України"//Вибори–шлях до демократичного суспільства. К:вид–во УАДУ, 2002. – с. 38–53.
12. Берг О.В. "Некоторые вопросы теории норм права" // Государство и право. 2003. – №4. – с. 11–19.
13. Бисога Ю.М. "Вибори Президента: український та зарубіжний досвід. Навч. пос."–Ужгород: Ліра, 2004.– 58 с.
14. Бисага Ю. "Інститут Президента в конституціях європейських країн міжвоєнного періоду"// Право. –Ужгород. – 2002. №1, –с. 24–27.
15. Бойко В. "Суддя як центральна фігура в судовій реформі"//Вісник Конституційного Суду України. –2002.–№4.

16. Борденюк В. "Концептуальні основи співвідношення функцій місцевого самоврядування з функціями держави"//Право України.-2003.-№11.
17. Борденюк В. "Місьцеве самоврядування в механізмі держави: конституційно-правовий аспект"//Право України.-2003.-№4.
18. Бородін І. "Права і свободи громадян, їх класифікація. гарантії реалізації"//Право України. – 2002. – №4. – с. 61–65.
19. Василюк С. "Конституційний механізм взаємодії законодавчої і судової влади в Україні" // Право України. – 2003. – №12. – с. 3–6.
20. Веніславський Ф.В. "Взаємодія гілок влади як принцип основ конституційного ладу України" –1998. № 1. – с. 34–38.
21. Виборче право України: Навч. посіб.// Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. – К.: Парламентське видавництво, 2003. –383 с.
22. Відповідальність за порушення виборчого законодавства та шляхи вдосконалення законодавства: Матеріали науково–практичної конференції// Інститут виборчого права, Національний університет Києво–Могилянської Академії. К: ПЦ "Фоліант", 2005. – 188с.
23. Гайворонський В., Жушман В. "Виключне право українського народу визначати конституційний лад в державі" // Право України. – 2003. – №6. – с. 10–11.
24. Георгіца А.З. "Сучасний парламентаризм: проблеми теорії і практики." – Чернівці: Рута, 1998. – 484 с.
25. Голишев В. "Феномен парламентської більшості"//Політика і час. –2003. – №3.– с.3–11.
26. Головатенко В. "Правові акти Президента України: юридична природа, статус, функції"//Право України.–2004.–№3.–с. 14–18.
27. Гончаренко О. "Правові підстави оскарження рішень Вищої ради юстиції"//Право України.-2005.-№3.
28. Горбунова О. "Конституційна реформа: далі буде" // Голос України. – 2005.– №181. –27 вересня. – с. 2.

29. Гуренко М.М. "Теоретично–правові проблеми гарантій прав і свобод громадянина.: Монографія. –К.: НАВСУ, 2001. – 218 с.
30. Древель Ю.Д. "Парламентаризм у політичній системі України (політико–правовий аналіз): Монографія". – Х.: вид–во Національного університету внутрішніх справ, 2003, –280 с.
31. Журавський В. "Конституційно–правовий статус народних депутатів та їх парламентських об'єднань"// Інститут держави і права ім. В.М. Корецького–К, 2000. 64 с.
32. Журавський В. "Організація діяльності парламенту: особливості правового регулювання"/за ред О.П. Ярмиша. –Х: вид–во Університету внутрішніх справ, 2002. –16 с.
33. Журавський В.С. "Становлення і розвиток українського парламентаризму (теоретичні та організаційно–правові проблеми)".К: Парламентське вид–во, 2002, –344 с.
33. Закон України "Про громадянство України" від 18.01.2001 року № 2235–III//Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №13. ст. 65.
34. Закон України "Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства" //Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 19-20, ст. 179.
35. Закон України "Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту" // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 16, ст. 146.
36. Закон України "Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні" // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, №15, – ст. 232.
37. Закон України "Про вибори народних депутатів України" // Відомості Верховної Ради (ВВР), – 2012, № 10–11, ст. 73.
38. Закон України "Про вибори Президента України" в // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 14, ст. 81.
39. Закон України "Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів" від

- 06.04.2004 р. № 1667–IV (із змінами, внесеними Кодексом № 2747–IV від 06.07.2005 р., законами № 3253–IV від 21.12.2005 р., № 3368–IV від 19.01.2006р, № 3437–IV від 09.02.2006 р., №3519–IV від 14.03.2006 р.)// Відомості Верховної Ради України–2004. – №30–31.– ст.382.
40. Закон України "Про всеукраїнський референдум" // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, №44-45, ст. 634.
41. Закон України "Про місцеві державні адміністрації" //Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 20-21, ст. 190.
42. Закон України “Про судоустрій і статус суддів ” від 07.07.2010 р. № 2453-VI / Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 41, / № 41-42; № 43; № 44-45 , ст. 529.
43. Закон України “Про Конституційний Суд України” від 16.10.1996 р. №422/96 ВР//Відомості Верховної Ради України.- 1996.-№49, ст. 272.
44. Закон України “Про прокуратуру” //Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2015, № 2-3, ст. 12.
45. Закон України “Про вищу раду юстиції” від 15.01.1998 р. “22/98 ВР//Відомості Верховної Ради України. – 1998.- №25, ст. 146.
46. Закон України від 21 травня 1997 р. "Про місцеве самоврядування в Україні"//Відомості Верховної Ради України. –1997.–№24, ст.170.
47. Закон України від "Про органи самоорганізації населення"// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 48, ст. 254.
48. Закон України від 7 червня 2001 р. “Про службу в органах місцевого самоврядування”//Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, №33, ст. 175.
49. Закон України від 11 липня 2002 р. “Про статус депутатів місцевих рад”//Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, №40, ст. 290.
50. Зиновьев А.В. "Конституционная ответственность"//Известия вузов. Правоведение. –2003. №4. – с. 4–16.

51. Кампо В. "Конституційна реформа та "помаранчева революція": дві сторони однієї медалі?" // Юридичний вісник України. – 2004. – №51. – 18-24 грудня. – с. 1,3.
52. Катеренчук М. "Зміни судової системи-основа основ для України"//Народний депутат.-2005.-№5.
53. Кафарський В "Правова регламентація парламентської діяльності політичної партії"//Право України. – 2006. –№6. – с. 3–8.
54. Кафарський В. "Політичні партії і уряд. Проблеми правової регламентації в умовах політичної реформи"//Право України.–2006.–№4.
55. Кикоть А. "Міністерство–центральный орган виконавчої влади України"//Право України–2002. –№6.
56. Кикоть Г.В. "Юридичні факти в системі правовідносин" // Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. – К., 2006 – 19 с.
57. Книгін К "Правове визначення референдуму як форми народовладдя (проблеми теорії і практики)"//Право України. – 2001. – №11. –с. 28–32.
58. Коваленко А. "Органи виконавчої влади: проблеми кваліфікації"//Людини і політика. –2002.–№6.
59. Колісник В. "Конституційна реформа в контексті посилення політичної відповідальності" // Вісник Академії правових наук України. – 2005. – №1. – с. 38–44.
60. Колодій А.М., Олійник А.Ю. "Права людини і громадянина в Україні. Навчальний посібник"//Міносвіти і науки України. К.: Юрінком Інтер, 2004. – 332 с.
61. Копиленко О.Л. "З історії законодавства про громадянство України". К.: Парламентське видавництво, 2001.– 71 с.
62. Корж І. "Класифікація посад Секретаріату комітету парламенту України: порівняльно–правовий аналіз"//Право України– 2006. –№ 5. – с. 26–29.
63. Кресіна І.О. "Інститут імпічменту: порівняльний політико–правовий аналіз"–К.:Юридична думка, 2004–176 с.

64. Кресіна І.О. "Парламентські вибори в Україні: правові і політичні проблеми. Монографія"/ Інститут держави і права ім В.М. Корецького, 2003. –368 с.
65. Кресіна І.О., Коваленко А.А., Балон С.В. "Теоретичні підходи до визначення сутності конституційно–правової відповідальності."//Інститут імпичменту: порівняльний політико–правовий аналіз. –К.: Юрид. думка, 2004. – 176 с.
66. Кретул Ю. "До питання законодавчого застереження Діяльності Секретаріату Президента України"//Підприємництво, господарство і право–2006. –№3.–с. 36–39.
67. Крусян А.Р. "Адміністративно-територіальний устрій України як основа система органів політичної влади"//актуальні проблеми держави і права-О.:Юридична література, 2005.- Вип.. 26.
68. Куйбіда В., Чушенко В. "Поняття місцевого самоврядування в Україні"//Право України.-1998.-№5.
69. Кушніренко О.Г. "Конституційний Суд України як гарант охорони і захисту засад конституційного ладу держави"//Державне будівництво та місцеве самоврядування.-Х.: Право, 2003.-Вип. 6.
70. Лелих Н. "Конституційний суд – гарант конституційного ладу в Україні" // Підприємництво, господарство і право. – 2005. №3. – с. 37–39.
71. Летнянчин Л.І. "Конституційні обов'язки людини і громадянина в Україні: проблеми теорії і практики"//Національна юридична академія України. –Х., 2002. – 20 с.
72. Лінецький С. "Виборче законодавство України в умовах конституційної реформи: деякі загальнотеоретичні підходи" //Вісник Центральної виборчої комісії. –2005. –№1. –с. 74–79.
73. Любченко П.М. "Громадянське суспільство: конституційні особливості інтерпретації" // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – Х.: Право, 2003. – Вип. 6. – с. 3–16.

74. Магновський І. "Конституційно–правовий статус особи (її громадянські права і свободи)"//Право України. – 2002. –№7. – с. 18–22.
75. Майданник О. "Конституційно–правова відповідальність"//Право України. 2001. – №2. – с. 92–95.
76. Марцеляк О. "Комітети Верховної Ради України: система, структура та роль у здійсненні основних функцій парламенту" // Право і безпека. –Х., 2005. – №4.–с. 7–11.
77. Мельниченко В. "Статус уряду в контексті конституційної реформи"//Віче.–2006.№1–2.
78. Мінюков А. "Система органів державної влади, що забезпечують конституційні права і свободи людини і громадянина: їх повноваження"//Право України. –2002. – №4. – с. 61–65.
79. Михайленко О.Р. "Прокуратура України. Підручник".- К.:Юрінком Інтер, 2006.
80. Москвич Л.М. "Статус судді: питання теорії і практики:монографія."Х.: ІНЖЕК, 2004.
81. Назаров І.В. "правовий статус Вищої ради юстиції. Монографія."-Х.: Право, 2006.
82. Олуйко В "Парламентське право України: проблеми теорії та практики."– К.: Юрінком Інтер. 2004. –216 с.
83. Ольховський Б. "Конституційні засади судової влади в умовах формування правової держави"//Вісник Академії правових наук України.- 2003.-№1.
84. Павленко Р.М. "Парламентська відповідальність уряду: світовий та український досвід"–К: Академія, 2002.
85. Пахомов І. "Конституція України і виконавча влада"//Право України.– 2002.№9.
86. Погорілко В.Ф. "Функції українського парламенту. Від нормального до реального"//Віче. –2002. – "2 –с. 17–20.

87. Погорілко В.Ф. "Нова Конституція України – втілення національної ідеології державотворення" // Право України. – 1997. – №1. – с. 46–47.
88. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. "Джерела Конституційного права України. Поняття, види і система". – Право України. – 2002. – № 3. – с. 8–16.
89. Погорілко В.Ф. "Основи конституційного ладу України" – К.: Ін Юре, 1997. 39 с.
90. Погорілко В. "Права і свободи людини і громадянина в Україні"/В. Погорілко, В. Головченко, М. Сірий/ –К.:Ін Юре. 1997. – 52 с.
91. Погорілко В.Ф. "Референдуми в Україні: історія і сучасність: Моногр."/ за ред. Ю.С. Шемшученка. К.: Інститут держави і права ім В.М. Корецького, 2000–248 с.
92. Погорілко В.Ф. "Об'єм конституційного права: поняття, ознаки та види"//Право України. – 2004. №2, – с. 9–16.
93. Полевий В.І. "Конституційна відповідальність політичних партій в Україні"// Інститут держави і права ім В.М. Корецького. К, 2004. – 20 с.
94. "Прокуратура України: академічний курс"/В.В. Сухопос, В.П. Локизюк та ін. – Суми: Університетська книга, 2005.
95. Сердюк В.В. "Юрисдикція судів України за спеціалізацією"- К.: Президент, 2005.
96. Сількевич О. "Особливості структури норм Конституційного права" // Часопис Київського університету права. –К., 2003. – №1 – с. 10–14.
97. Совгиря О."Парламентська коаліція в Україні"//Юридичний вісник України. –2006. – №21. – 27 травня. – с. 1,4.
98. Степанюк О.І. "Норми конституційного права. Проблеми теорії".// Київський університет Т.Г. Шевченка. – К., 1993. – 20 с.
99. Стецюк П.Б. "Основи теорії Конституції та конституціоналізму. Частина перша: посібник для студентів". – Львів. – Астролябія, 2003. – с. 69–99.
100. Телешун С. "Державний устрій України: проблеми теорії і практики". Івано- Франківськ: Лілея – НВ, 2000.

101. Тодика О. "Роль держави у здійсненні народовладдя"//Право і суспільство–2005. – №3. – с. 14–18.
102. Тодика Ю.М. "Роль Конституції України в становленні громадянського суспільства" // Вісник Академії правових наук України. 1999. – №2. – с. 3–11.
103. Тодика О. "Конституційна реформа в Україні в аспекті народовладдя і розвитку правової системи" // Вісник Академії правових наук України. – 2004. – №1. – с. 27–38.
104. Тодика О. "Співвідношення конституційного ладу і народовладдя: теорія і практика" // Вісник Академії правових наук України. 2005. – Вип. 2(41). – с. 74–82.
105. Федоренко В.Л. "Конституційне право як галузь права, юридична наука і навчальна дисципліна".–К., 2003. –188 с.
106. Фіолевський Д.П. "Судова влада і правоохоронна система в Україні. Навч. посіб." К.: Кондор., 2006.
107. Фрицький О.Ф. "Роль науки конституційного права України у формуванні громадянського суспільства"//Актуальні проблеми політики. – О.: Юридична література. – 2003. – Вип. 16. – с. 52–60.
108. Чистоколяний Я.В. "Конституційно–правові норми в Україні" // Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. К., 2005. – 20 с.
109. Шаповал В. "Основні характеристики конституційного права"//вісник Конституційного Суду України. –2003. –№6. –с. 60–70.
110. Шаповал В.М. "Сучасний конституціоналізм: Монографія"– К.: Юрінком Інтер, 2005, – 560 с.
111. Шаповал В.М. "Перспективи розвитку науки конституційного права в Україні"//Право України. – 1996. –№9. – с. 49–52.
112. Шаповал В.М. "Конституція як форма (джерело) конституційного права". – Право України. – 1999. – № 6. – с. 5–10.
113. Шаповал В.М. "Конституція і виконавча влада"–К.:Юрінком Інтер,2004.
114. Шаповал В. "Конституція України як нормативно-правовий акт (теоретичні проблеми кваліфікації)" // Право України.– 1997 – №10. – с. 3–10.

115. Шемшученко Ю., Погорілко В.Ф. "Система конституційного права як галузь права, юридичної науки, дисципліни" – Вісник Академії правових наук України. – 2003. – № 2 (33) – 3 (34). – с. 213–214.

116. Шемшученко Ю. "Вдосконалення законодавства України про громадянство" // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2003. – №4. – с. 21–29.

117. Єрмоленко В. "Щодо відмінностей між об'єктом правовідносин і об'єктом права" // Право України. 2004. – №1. – с. 136–139.

8. Інформаційні ресурси

1. <http://portal.rada.gov.ua> – Офіційний веб – сайт Верховної Ради України.
2. <http://kmu.gov.ua> - Офіційний веб – сайт Кабінету Міністерств України.
3. <http://ccu.gov.ua> - Офіційний веб – сайт Конституційного Суду України.
4. <http://president.gov.ua> - Офіційний веб – сайт Президента України.
5. <http://www.nau.ua> - Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».

8. Засоби діагностики успішності навчання:

МКР (модульна контрольна робота);

Залікові білети;

Екзаменаційні білети.

9. Методичні рекомендації

При складанні робочої програми на лекціях доцільно орієнтуватись на висвітлення фундаментальних, базових питань навчального матеріалу.

На семінарські заняття доцільно також виносити проблемні, дискусійні питання, розуміння і засвоєння яких може викликати певні труднощі у студентів.